

LES YEUX DE Claude Monet

Creació d'una exposició d'art immersiva adaptada
al públic amb discapacitat visual

UNIVERSITAT DE GIRONA

INSTITUT D'ART I DISENY GRÀFIC DE GIRONA



TREBALL FINAL DE GRAU
CURS 2023-2024 | FACULTAT DE TURISME
GRAU EN PUBLICITAT I RELACIONS PÚBLIQUES

CARLA BUENO LÓPEZ
TUTORA: MÒNICA PUNTÍ BRUN

RESUM

Avui en dia, l'accessibilitat a la cultura per part de la població amb alguna discapacitat visual és molt limitada. D'aquí sorgeix una oportunitat per frenar aquesta creixent necessitat i contribuir a la inclusió social: *Les yeux de Monet*, una exposició immersiva i accessible, dissenyada especialment per persones amb discapacitat visual, a fi que puguin gaudir de l'art amb l'ús del tacte, l'olfacte i la oïda.

Per aconseguir els objectius i requisits plantejats, la metodologia inclou la combinació de quatre tècniques d'investigació. Per tal de conèixer l'estat actual de l'accessibilitat a l'art i comprendre les necessitats del públic, s'ha realitzat una exhaustiva revisió bibliogràfica, l'observació directa d'altres museus i exposicions d'art, i finalment, enquestes a persones amb alguna discapacitat visual i entrevistes a experts en l'art i l'accessibilitat.

Els resultats d'aquesta investigació demostren la mancança que hi ha en l'adaptació dels continguts visuals per persones amb ceguesa o deficiència visual, i per tant, es conclou que *Les yeux de Monet* podria ser un projecte viable i interessant pel públic -tant per persones amb alguna discapacitat visual com per persones sense cap necessitat especial.

PARAULES CLAU: exposició d'art; immersiu; accessibilitat; discapacitat visual; ceguesa; Claude Monet;

ABSTRACT

Today, accessibility to culture by the population with some visual impairment is very limited. Hence, an opportunity arises to curb this growing need and contribute to social inclusion: *Les yeux de Monet*, an immersive and accessible exhibition, designed especially for people with visual disabilities, so that they can enjoy art with the use of touch, smell and hearing.

To achieve the objectives and requirements set, the methodology includes the combination of four research techniques. In order to know the current state of accessibility to art and to understand the needs of the public, an exhaustive bibliographic review and a direct observation of other museums and art exhibitions have been carried out, and finally, surveys of people with some visual impairment and interviews with experts in art and accessibility.

The results of this research show the lack of adaptation of visual content for people with blindness or visual impairment, and therefore, it is concluded that *Les yeux de Monet* could be a viable and interesting project for the public -both for people with visual disabilities and for people without any special need.

KEYWORDS: art exhibition; immersive; accessibility; visual disability; blindness; Claude Monet;

AGRAÏMENTS

En primer lloc, vull dedicar aquest treball a la meva família, en especial als meus pares i al meu germà, per estar sempre presents, recolzant-me i ajudant-me cada dia.

En segon lloc, dono gràcies a la Pilar Giró i la Mònica Molina per dedicar el seu temps en guiar-me i ajudar-me a desenvolupar el meu treball. Vull agrair també a la resta de persones per la seva participació. Sense vosaltres aquest projecte no hauria estat possible.

També, expresso la meva més sincera gratitud a la Mònica Puntí per donar-me una segona oportunitat i motivar-me fins a l'últim moment.

I finalment, a la Gràcia i a l'Àngel, per ser la meva inspiració.

Gràcies a tots.

TAULA DE CONTINGUTS

| | |
|---|----|
| 1. INTRODUCCIÓ | 1 |
| 2. REQUERIMENTS DEL PETICIONARI..... | 1 |
| 3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ | 2 |
| 3.1. ORGANITZACIÓ D'UNA EXPOSICIÓ D'ART | 2 |
| 3.1.1. Conceptualització d'esdeveniment | 2 |
| 3.1.2. Com s'organitza una exposició d'art? | 3 |
| 3.2. CONCEPTUALITZACIÓ DE CEGUESA I DEFICIÈNCIA VISUAL | 3 |
| 3.3. ACCESSIBILITAT I ADAPTACIÓ A L'ART..... | 4 |
| 3.3.1. Conceptualització d'accessibilitat | 4 |
| 3.3.2. Legislació i certificat d'accessibilitat..... | 4 |
| 3.3.2.1. Legislació: àmbit estatal i autonòmic | 4 |
| 3.3.2.2. Certificació d'Accessibilitat Universal | 5 |
| 3.3.3. Tècniques d'adaptació a l'art | 6 |
| 3.3.3.1. Adaptació tàctil | 6 |
| 3.3.3.2. Adaptació sonora | 7 |
| 4. METODOLOGIA | 7 |
| 5. RESULTATS: LES YEUX DE MONET..... | 8 |
| 5.1. RECERCA PRÈVIA ABANS DE L'ORGANITZACIÓ | 8 |
| 5.1.1. Resultats de les enquestes..... | 8 |
| 5.1.2. Observació sobre l'accessibilitat a museus..... | 9 |
| 5.1.2.1. Museo Tiflológico de la ONCE | 9 |
| 5.1.2.2. Casa Amatller – Sorolla, <i>Una Nueva Dimensión</i> | 10 |
| 5.1.2.3. Moco Museum Barcelona - <i>Digital Immersive Art</i> | 11 |
| 5.1.2.4. Museu Nacional d'Art de Catalunya | 12 |
| 5.1.2.5. Museu d'Art Contemporani de Barcelona | 12 |
| 5.2. IDEA | 13 |
| 5.2.1. Elecció del tema | 13 |
| 5.2.2. Títol i descripció de l'exposició..... | 14 |
| 5.2.3. Públics | 15 |

| | |
|--|-----------|
| 5.3. PLANIFICACIÓ..... | 16 |
| 5.3.1. Tria de l'espai | 16 |
| 5.3.2. Selecció de les obres d'art..... | 17 |
| 5.4. ORGANITZACIÓ | 17 |
| 5.4.1. Programació | 17 |
| 5.4.2. Disposició de les sales | 18 |
| 5.4.3. Comunicació de l'exposició..... | 20 |
| 6. CONCLUSIONS..... | 23 |

REFERÈNCIES

ÍNDIX D'IMATGES

| | |
|--|----|
| Imatge 1. Reproducció tàctil de la Puerta de Alcalá de Madrid | 10 |
| Imatge 2. Transcripció en Braille del recorregut de las Cuevas de Altamira..... | 10 |
| Imatge 3. Reproducció tàctil de la vestimenta dels quadres de Sorolla..... | 11 |
| Imatge 4. Explicació vertical de l'estil artístic de Sorolla | 11 |
| Imatge 5. <i>Audio Tour</i> del Moco Museum | 11 |
| Imatge 6. Sala immersiva de <i>Digital Immersive Art</i> | 11 |
| Imatge 7. Plànol d'orientació tàctil de la planta baixa del MNAC..... | 12 |
| Imatge 8. Placa tactovisual de la maqueta tàctil del Palau Nacional..... | 12 |
| Imatge 9. Plànol tactovisual del MACBA..... | 13 |
| Imatge 10. Accés a les audiodescripcions del MACBA..... | 13 |
| Imatge 11. Claude Monet fotografiat a Giverny..... | 14 |
| Imatge 12. El Palau Nacional de Montjuïc, on s'ubica el MNAC | 16 |
| Imatge 13. Representació creada amb IA de l'activitat "En les sabates de Monet" | 18 |
| Imatge 14. Representació creada amb IA de l'activitat "En el jardí de Monet"..... | 18 |
| Imatge 15. Plànol de la planta baixa del MNAC..... | 19 |
| Imatge 16. Prototip de la sala immersiva | 19 |
| Imatge 17. Muntatge de la Sala de la Cúpula en una conferència | 20 |
| Imatge 18. <i>Mockup</i> del perfil d'Instagram | 21 |
| Imatge 19. <i>Mockup</i> d'una publicitat a Facebook..... | 21 |
| Imatge 20. <i>Landing page</i> del web a l'ordinador | 22 |
| Imatge 21. <i>Landing page</i> del web al mòbil..... | 22 |
| Imatge 22. <i>Mockup</i> del cartell a una paret urbana | 22 |
| Imatge 23. <i>Mupi</i> del cartell a un carrer de Barcelona..... | 22 |

ÍNDIX DE TAULES, GRÀFICS I FIGURES

| | |
|--|----|
| Taula 1. Classificació de la gravetat de la deficiència visual basada en l'agudesia visual de l'ull que veu millor..... | 4 |
| Gràfic 1. Pregunta sobre l'accessibilitat de les exposicions d'art immersives | 9 |
| Figura 1. Recorregut de <i>Les yeux de Monet</i> | 15 |

1. INTRODUCCIÓ

Actualment, l'accés a la cultura -més concretament, l'art-, per persones amb ceguesa o deficiència visual és molt limitada tot i l'auge que hi ha hagut en els darrers anys. Quan pensem en una exposició d'art, automàticament el nostre cervell l'associa a un sentit: la vista. Tanmateix, l'art no només es veu, es sent. Per tant, a partir d'aquesta mancança sorgeix una necessitat imperativa de trencar amb aquesta idea preconcebuda, i donar pas a experiències culturals accessibles, multisensorials i enriquidores per tothom.

Per què l'art? Des d'un primer moment, volia que aquest treball estigués relacionat amb l'art, ja que és una de les meves passions. Tanmateix, aquesta no va ser la raó principal per la qual em vaig decantar per aquesta temàtica. L'inici d'aquest procés va coincidir amb la mort d'una persona molt propera per mi: la Gràcia. Ella va ser la meva professora de pintura i dibuix durant molts anys -gran part de la meva infantesa i preadolescència. La Gràcia va exercir de mentora i d'amiga, i va influir en qui sóc avui. D'aquesta manera, a més de poder tractar un tema que em fascina, aquest treball serveix d'homenatge.

I per què l'èmfasi en l'accessibilitat? Durant una conversa amb uns amics va sorgir la pregunta: "Hi ha alguna persona que us hagi marcat?". Evidentment, hi ha infinitat de persones que ens marquen durant tota la nostra vida, però la meua ment va pensar en una: l'Àngel -un client habitual de l'hotel on treballava, i que té discapacitat visual. El meu primer contacte amb l'Àngel va ser mitjançant una conversa telefònica en la qual ell demanava informació per poder fer-li una sorpresa a la seva parella, la Núria. A partir d'allà, trucada rere trucada i visita rere visita, la relació amb els dos va traspasar la barrera cordial fins a convertir-se en el que és ara: una amistat. Sens dubte, el que més em va impactar de l'Àngel i la Núria és la seva bondat, i per damunt de tot, l'amor i suport que tenen l'un cap a l'altre. Són un exemple de superació en tots els sentits, i per mi, el meu model a seguir.

Aleshores, la unió d'aquests dos conceptes esdevé l'objecte d'estudi d'aquest treball final de grau: crear una exposició d'art immersiva i accessible adaptada a persones amb alguna discapacitat visual.

Pel que fa a l'abast del treball, el projecte es centrarà exclusivament en la ideació i planificació de l'exposició d'art. D'aquesta manera, es realitzarà una observació prèvia de l'accessibilitat als museus i exposicions immersives, i a partir d'aquesta, es desenvoluparan la idea, la planificació i l'organització de l'esdeveniment. Finalment, s'ha decidit prescindir del pressupost, ja que no és imprescindible en la resolució dels objectius. A més, en cas de dur a terme aquest projecte a la realitat, els pressupostos i cerca de patrocinadors i subvencions formarien part de la següent fase de l'organització.

2. REQUERIMENTS DEL PETICIONARI

En honor al Dia Mundial de la Visió -aquest any el 10 d'octubre de 2024-, es vol organitzar una exposició d'art immersiva i accessible que permeti a les persones amb discapacitat visual experimentar i gaudir les obres d'art mitjançant els sentits del tacte, la oïda i l'olfacte.

A partir de l'assessorament del Centre de Recursos Educatius de la ONCE, els objectius específics que es volen assolir amb aquest projecte són:

- Promoure l'accessibilitat i la inclusió en l'àmbit cultural.
- Incentivar l'interès per l'art en col·lectius amb discapacitat visual.

Per tant, els requisits que haurà de seguir aquesta exposició d'art són els següents:

- Garantir que el 90% dels continguts siguin accessibles per compensar les carències de comprensió visual.
- Fomentar la comprensió i l'empatia cap a persones amb discapacitat visual a partir d'activitats de sensibilització.
- Conèixer la perspectiva de mínim cinc persones amb alguna discapacitat visual respecte la seva experiència amb l'art.

3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

L'organització d'esdeveniments és imprescindible per la difusió cultural, però en aquesta sovint s'exclouen alguns col·lectius amb necessitats especials, com són les persones amb alguna discapacitat visual. Aleshores, aquest estudi s'introduirà amb el concepte d'esdeveniment i el procés d'organització d'una exposició d'art, continuarà amb els significats de ceguesa i deficiència visual, i per acabar, després de la definició d'accessibilitat amb la legislació actual que la defensa, finalitzarà amb l'exposició de les tècniques fonamentals per a garantir l'adaptació de l'art per aquest públic en específic.

3.1. ORGANITZACIÓ D'UNA EXPOSICIÓ D'ART

3.1.1. Conceptualització d'esdeveniment

Quan els professionals de les relacions públiques parlen d'un esdeveniment, no parlen de fenòmens naturals com ara terratrèmols o tempestes extremes, sinó de reunions planificades de persones -tant properes com desconegudes. (Dowson & Bassett, 2015)

Tal com Kilkenny (2011, p. 33-34) descriu al seu llibre *The Complete Guide to Successful Event Planning*, la paraula "esdeveniment" significa: "una ocasió, una reunió de persones en un lloc determinat en un temps determinat per un motiu concret".

Així doncs, tant Córdoba (2021) en el seu llibre *Relaciones públicas y organización de eventos de marketing* com Dowson i Basset (2015) a *Event Planning and Management: A Practical Handbook for PR and Events Professionals*, defineixen un esdeveniment com un acte planificat amb un motiu o propòsit, i que pot ser de caràcter social, empresarial, esportiu o artístic, entre d'altres. A més, Dowson i Basset (2015) també descriuen aquest com a memorable o especial, i com a temporal, és a dir, amb un termini.

Tot i que la majoria d'autors coincideixen en la base de la definició, alguns difereixen en la naturalesa festiva de l'esdeveniment.

Des d'un enfocament que destaca la celebració, Goldblatt (2005) assenyala que un esdeveniment especial reconeix un únic moment en el temps amb cerimònia i ritual per a satisfer necessitats específiques, com seria un casament o una inauguració. De la mateixa manera, Getz (2005, p. 6), autor del llibre *Event Management and Event Tourism*, ressalta l'experiència extraordinària dels participants: "Per al client o convidat, un esdeveniment especial és una oportunitat per a una experiència d'oci, social o cultural fora del rang normal d'opcions o més enllà de l'experiència quotidiana".

En canvi, des d'un punt de vista més casual, al seu llibre *Successful event management: a practical handbook*, Shone i Parry (2010, p. 5) li donen una definició més abreujada: "Aquelles ocasions no rutinàries que separen l'activitat normal de la vida diària d'un grup de persones". En aquest cas, es pot tractar d'una activitat més organitzacional com pot ser una conferència o un míting polític.

3.1.2. Com s'organitza una exposició d'art?

Des de la perspectiva de la Pilar Giró, actual cap de recerca de la Fundació Centre d'Art Guixols i comissària del Museu Carmen Thyssen d'Andorra, una exposició d'art és “un espai on, a través de qualsevol objecte creatiu, artístic, de disseny -en totes les seves disciplines-, algú sigui capaç d'explicar-me una història”. (comunicació personal, 2024)

En l'àmbit de l'organització d'esdeveniments, segons Matassa (2014), l'organització d'una bona exposició consta d'una successió d'etapes a seguir des del principi fins al final. Així doncs, Matassa proposa les següents fases¹: la idea, la planificació i pressupost, l'organització, l'entrega d'objectes i transport, la instal·lació, l'obertura, el manteniment, el tancament, exposicions itinerants (opcional), i finalment, el llegat.

Des del punt de vista de McKenna-Cress i Kamien (2013), el procés d'organització és més exhaustiu. D'aquesta manera, es distingeixen els primers passos d'organització prèvia a la obertura dels passos posteriors a aquesta. Les dues fases² són:

- 1) Planificació, desenvolupament del concepte, disseny esquemàtic i pressupost, canvi de col·laboració, desenvolupament del disseny, documents de construcció, licitació, fabricació i instal·lació, assaig d'obertura (*beta testing*), inauguració, post-inauguració i revisió.
- 2) Post-part: avaluació final, manteniment i evolució, documentació, i tancament de l'exposició.

Tanmateix, en els dos casos les autores remarquen que no totes les exposicions requeriran tots els passos, i tampoc se'ls destinarà el mateix temps. Així doncs, aquestes fases s'hauran d'utilitzar com a guia o manual, i no com a norma.

3.2. CONCEPTUALITZACIÓ DE CEGUESA I DEFICIÈNCIA VISUAL

Actualment, segons l'Organització Mundial de la Salut (2023), un 27,5% de la població mundial -al menys 2.200 milions de persones-, té una discapacitat visual. A Espanya, alguns estudis determinen que hi ha prop d'un milió de persones amb discapacitat visual. Tanmateix, segons la ONCE (s.d.-c), l'any 2023 va finalitzar amb un total de 70.997 persones afiliades a la ONCE, de les quals un 82,0% pateixen alguna deficiència visual, un 13,3% té ceguesa total, i la visió d'un 4,7% no és quantificable.

En primer lloc, és necessari diferenciar la ceguesa de la deficiència visual o discapacitat visual. Ambdues condicions estan marcades segons el grau de visió i resta visual, i poden estar causades per una gran varietat de patologies òptiques -glaucoma, degeneració macular, cataractes, lesions i traumatismes oculars, o altres anomalies com la diabetis³.

Per una banda, la ceguesa total implica que les persones qui la pateixen no veuen res, o només tenen una lleugera percepció de la llum -poden distingir la llum i la foscor, però no la forma dels objectes. (ONCE, s.d.-b)

Per altra banda, les persones amb ceguesa parcial o deficiència visual són aquelles que amb la millor correcció possible podrien veure o distingir alguns objectes a curta distància, però amb gran dificultat. En la millor de les condicions, algunes d'aquestes persones podrien llegir

¹ Per més detall, consulteu el llibre *Organizing exhibitions: A handbook for museums, libraries and archives* de Freda Matassa.

² Per més detall, consulteu el llibre *Creating exhibitions: collaboration in the planning, development and design of innovative experiences* de Polly McKenna-Cress i Janet A. Kamien.

³ Per a més informació sobre les causes, consulteu la pàgina web de la ONCE (<https://www.once.es/dejanos-ayudarte/la-discapacidad-visual/concepto-de-ceguera-y-deficiencia-visual>).

la lletra impresa quan aquesta és d'una mida i claredat suficients, però generalment, de forma més lenta, amb un esforç considerable i amb ús d'ajudes especials. (ONCE, s.d.-b)

En altres paraules, diferenciariem a les persones amb una resta visual nul·la d'aquelles amb una resta visual limitada o útil. Aquest grau de visibilitat es pot avaluar i mesurar amb una gran diversitat de metodologies, i considerant funcions visuals com són el camp visual, la sensibilitat al contrast i la visió dels colors. No obstant això, el mètode més comú és l'ús d'una taula optomètrica i el test de Snellen corresponent, amb els quals és possible determinar el grau d'agudesesa visual del pacient. (Organización Mundial de la Salud, 2020)

Segons l'Organització Mundial de la Salut (2020) en el seu *Informe mundial sobre la visió*, l'agudesesa visual, i per tant el grau de deficiència visual, es classifiquen de la següent manera:

Taula 1. Classificació de la gravetat de la deficiència visual basada en l'agudesesa visual de l'ull que veu millor.

| CATEGORIA | AGUDESESA VISUAL EN L'ULL QUE VEU MILLOR | |
|-----------------------------|--|-------------------|
| | Pitjor a: | Igual o millor a: |
| Deficiència visual lleu | 6/12 | 6/18 |
| Deficiència visual moderada | 6/18 | 6/60 |
| Deficiència visual greu | 6/60 | 3/60 |
| Ceguesa | 3/60 | |
| Deficiència visual de prop | N6 o 0,8m a 40cm | |

Nota: OMS, 2020: 11.

Tal com es pot veure a la taula anterior, l'agudesesa visual es presenta com una fracció, en la qual el numerador es refereix a la distància en metres des d'on l'ull pot veure la línia més petita d'una taula optomètrica i el denominador és la distància a la qual un ull sense discapacitat visual podria llegir la mateixa línia.

3.3. ACCESSIBILITAT I ADAPTACIÓ A L'ART

3.3.1. Conceptualització d'accessibilitat

L'accessibilitat -o accessibilitat universal-, segons el Boletín Oficial del Estado (Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social) és:

[...] la condición que deben cumplir los entornos, procesos, bienes, productos y servicios, así como los objetos, instrumentos, herramientas y dispositivos para ser comprensibles, utilizables y practicables por todas las personas en condiciones de seguridad y comodidad y de la forma más autónoma y natural posible.

3.3.2. Legislació i certificat d'accessibilitat

3.3.2.1. Legislació: àmbit estatal i autonòmic

Pel que fa a la legislació espanyola vigent, les lleis principals que comprenen l'accessibilitat general són les següents:

- Real Decreto 193/2023, de 21 de marzo, por el que se regulan las condiciones básicas de accesibilidad y no discriminación de las personas con discapacidad para el acceso y utilización de los bienes y servicios a disposición del público.
- Ley 6/2022, de 31 de marzo, de modificación del Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social, aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, para establecer y regular la accesibilidad cognitiva y sus condiciones de exigencia y aplicación.
- Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social.
- Real Decreto 1276/2011, de 16 de septiembre, de adaptación normativa a la Convención Internacional sobre los derechos de las personas con discapacidad.
- Ley 26/2011, de 1 de agosto, de adaptación normativa a la Convención Internacional sobre los Derechos de las Personas con Discapacidad.

Complementàriament, la legislació autonòmica sobre l'accessibilitat a Catalunya es sosté en dues lleis:

- Decret 209/2023, de 28 de novembre, pel qual s'aprova el Codi d'accessibilitat de Catalunya.
- Llei 13/2014, del 30 d'octubre, d'accessibilitat.

3.3.2.2. Certificació d'Accessibilitat Universal

A Espanya, el reconeixement de l'accessibilitat universal en tots els sectors públics i privats on els ciutadans puguin fer ús dels serveis públics o privats (transports, hospitals, centres d'atenció primària, Universitats, Ajuntaments, Administració Autonòmica, Administració Central, hotels, museus, centres comercials, oficines bancàries, etc.) s'aconsegueix a través del Sistema de Gestión Normalizado (UNE 170001-2) de la Asociación Española de Normalización y Certificación (AENOR). (Fernández Alles, 2012)

Tal com afirma AENOR (s.d.), l'adopció de la Norma UNE 170001-2 suposa el compromís social de l'organització amb la igualtat de drets i oportunitats de totes les persones, independentment de les seves capacitats. Tal com exposa Novillo Höpfner (2011) d'AENOR al Capítol 9 del llibre *Accesibilidad universal y diseño para todos*, la certificació d'accessibilitat universal es divideix en dues parts:

- UNE 170001-1 Accesibilidad Universal: La primera part de la norma desenvolupa els criteris DALCO o criteris a tenir en compte perquè les activitats de Deambulació, Aprehensió, Localització i Comunicació puguin ser realitzades per totes les persones en qualsevol entorn, és a dir els criteris que fan que l'entorn sigui universalment accessible.
- UNE 170001-2 Accesibilidad Universal: La segona part de la norma és la que fa referència al sistema de gestió d'accessibilitat i, per tant, recull les condicions que ha de demostrar una organització per proporcionar i mantenir entorns accessibles que satisfacin els requisits legals i reglamentaris aplicables, a més dels criteris DALCO, aspirant a millorar l'accessibilitat d'aquests entorns a través de l'aplicació eficaç d'un sistema de gestió.

3.3.3. Tècniques d'adaptació a l'art

En aquest apartat, s'exploraran algunes de les eines que permeten l'adaptació de l'art visual, i que tenen l'objectiu de facilitar la comprensió del contingut a través de l'estímul dels altres sentits -principalment, el tacte i la oïda.

3.3.3.1. Adaptació tàtil

- Senyalització tactovisual

La senyalització tàtil⁴ consisteix en la combinació de les dues modalitats tàctils a les quals pot accedir una persona amb ceguesa o deficiència visual: el sistema braille -per aquelles persones amb una resta visual molt baixa o nul·la-, i els macro caràcters en alt relleu -per aquelles qui tenen resta visual baixa, o desconeixen el sistema braille. (ONCE, 2003)

- Braille

El sistema braille -també conegut com *cecografia* en castellà-, és un sistema de lectura i escriptura tàtil configurat a través de la combinació de sis punts en relleu, la qual permet obtenir seixanta-quatre combinacions diferents, incloent-hi la que no té cap punt, que s'utilitza com a espai en blanc. La presència o absència de punts determina de quina lletra es tracta. A més, en aquest alfabet també es representen els signes diacrítics, els signes de puntuació, les majúscules i els números.

El sistema braille aporta a les persones cegues una eina vàlida i eficaç per llegir, escriure, accedir a l'educació, a la cultura i a la informació sense necessitat de veure, guiant-se només pel tacte. (ONCE, s.d.-a)

- Balises

En el cas de les balises, l'accessibilitat al contingut visual es recolza en la tecnologia. Mitjançant l'ús de codis QR, NaviLens⁵, Bluetooth o qualsevol altre eina de connexió sense fil, els usuaris poden accedir a documents digitals o aplicacions accessibles -o en altres paraules, a materials adaptats a persones amb discapacitat visual. (Cebrián et al., 2021)

- Materials tàctils

Els materials tàctils⁶ són recursos destinats a la transmissió d'informació mitjançant el sentit del tacte -l'hàptica-, per tal que les persones amb discapacitat visual puguin comprendre el contingut. Segons el Museo Tiflológico de la ONCE (s.d.), les eines més utilitzades són les maquetes o les reproduccions d'obres d'art, de caràcter tridimensional, i creades amb gran diversitat de materials, formes, textures i relleus.

Actualment, gràcies a la innovació i desenvolupament de les noves tecnologies, s'ha aconseguit millorar potencialment la fabricació d'aquest tipus de material tàtil, amb tècniques com la impressió 3D.

⁴ Consulteu l'Annex 3.1 per veure les imatges de la senyalització tactovisual.

⁵ Consulteu l'Annex 3.2 per més informació sobre NaviLens.

⁶ Consulteu l'Annex 3.3 per veure les imatges dels materials tàctils.

3.3.3.2. Adaptació sonora

- Audiodescripció

L'audiodescripció -o audioguia-, és un servei de suport a la comunicació que consisteix en el conjunt de tècniques i habilitats aplicades, per tal de compensar la manca de captació de la part visual continguda en qualsevol tipus de missatge, subministrant una adequada informació sonora que la tradueix o explica, de manera que el possible receptor discapacitat visual percebi aquest missatge com un tot harmònic i de la forma més semblant a com ho percep una persona que veu. (AENOR, 2005, citat per Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030, 2023)

4. METODOLOGIA

Pel que fa a la metodologia d'aquest treball, s'han dut a terme diverses tècniques d'investigació quantitativa i qualitativa per tal d'obtenir informació actual, contrastada i professional sobre l'estat en qüestió.

En primer lloc, s'ha realitzat una revisió bibliogràfica de fonts mixtes -és a dir, la combinació de fonts primàries i secundàries. Segons Vilanova (2012), una revisió bibliogràfica és una recopilació sistemàtica de la informació publicada relacionada amb un tema concret. En el cas d'aquest projecte, les matèries investigades han estat: en primer lloc, la definició d'esdeveniment i el procés d'organització d'una exposició d'art; en segon lloc, els significats de ceguesa i deficiència visual; i finalment, en relació amb l'accessibilitat, s'han cercat la seva definició i legislacions o certificacions actuals, i les tècniques imprescindibles per a garantir la comprensió de l'art per les persones amb alguna discapacitat visual.

A fi de completar la documentació anterior i d'aconseguir un punt de vista real, s'han fet dues entrevistes en profunditat. Així doncs, primerament, per tal de poder definir una exposició d'art de forma professional, es va entrevistar a la Pilar Giró, actual cap de recerca de la Fundació Centre d'Art Guíxols, comissària del Museu Carmen Thyssen d'Andorra i candidata a Doctorat d'Industrial a la Universitat de Girona. També, amb la finalitat de conèixer la situació actual de l'accessibilitat als museus, i com millorar la seva pràctica, es va entrevistar a la Mònica Molina, consultora sènior de sostenibilitat i accessibilitat, i actual docent del crèdit *New Tourism Demand* del Grau de Turisme a la Universitat de Girona.

Amb l'objectiu de recopilar informació sobre les necessitats i preferències del *target* amb ceguesa o baixa visió, i de conèixer les seves experiències prèvies en relació a l'adaptació dels continguts als museus, s'ha dissenyat una enquesta accessible mitjançant l'eina Google Forms. Aquesta consisteix en un total d'onze preguntes obligatòries -per facilitar la resposta amb les eines de lectura de pantalla-, amb una estructura i llenguatge clars i senzills, i amb una tipografia llegible -més concretament la font Arial.

Per tal de determinar quines mancances hi ha en l'adaptació i l'accessibilitat en els museus, s'ha emprat la tècnica qualitativa de l'observació. Segons Martínez (2007), en aquest cas es tracta del procediment "observar per participar", i és una tècnica dins de l'observació que permet a l'observador apropiat-se i aplicar la subjectivitat per comprendre els esdeveniments socials, per a *posteriori* desenvolupar accions per solucionar-los.

En aquesta anàlisi, s'han observat cinc espais: les exposicions immersives -*Sorolla, una nueva dimensión* i *Digital Immersive Art* al Moco Museum- i alguns museus accessibles, com són les visites al Museo Tiflológico de la ONCE de Madrid, el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC) i el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA). Així doncs, els aspectes que s'han examinat especialment són l'accessibilitat de l'espai, la senyalització i presència de mapes d'orientació, l'accessibilitat als continguts -és a dir, si inclouen descripcions en braille, audiodescripcions, o algun altre tipus de recurs-, i si oferien activitats o iniciatives inclusives dirigides al públic amb discapacitat visual.

Quant a la població seleccionada, aquesta són persones amb alguna discapacitat visual, especialment aquelles que tenen interès en la cultura i l'art. Tanmateix, d'acord amb l'objectiu de fomentar la sensibilització cap a aquest públic, a la població s'inclouran persones sense cap discapacitat visual obertes a participar en activitats d'aquesta índole. Així doncs, en aquest cas, cal remarcar que no s'ha fet cap distinció d'edat, gènere o d'altres condicions socials, ja que no influeix ni és rellevant en el resultat.

Per una banda, la mostra és no probabilística voluntària, ja que s'ha fet ús del correu electrònic per a difondre les enquestes a organitzacions i associacions per persones amb discapacitat visual, i així arribar a una quantitat de persones àmplia i aleatòria. Les organitzacions amb les quals s'ha contactat són: el Grupo Social ONCE, l'Asociación DOCE i l'Associació Discapacitat Visual Catalunya: B1+B2+B3.

D'altre banda, en relació a les dues persones entrevistades i a una de les persones enquestades, la mostra és de conveniència, pel fet que es tracta de persones properes i de fàcil accés que reuneixen els criteris establerts.

5. RESULTATS: LES YEUX DE MONET

En aquest cas, les etapes a les quals es donarà èmfasi en l'organització de *Les yeux de Monet* són la idea, la planificació, i l'organització -formades pels seus corresponents passos. A més, per tal d'obtenir un punt de vista crític sobre l'actualitat de l'accessibilitat en l'art, s'ha afegit una investigació prèvia a partir del resultat de les enquestes i la visita d'alguns museus i espais immersius.

5.1. RECERCA PRÈVIA ABANS DE L'ORGANITZACIÓ

5.1.1. Resultats de les enquestes

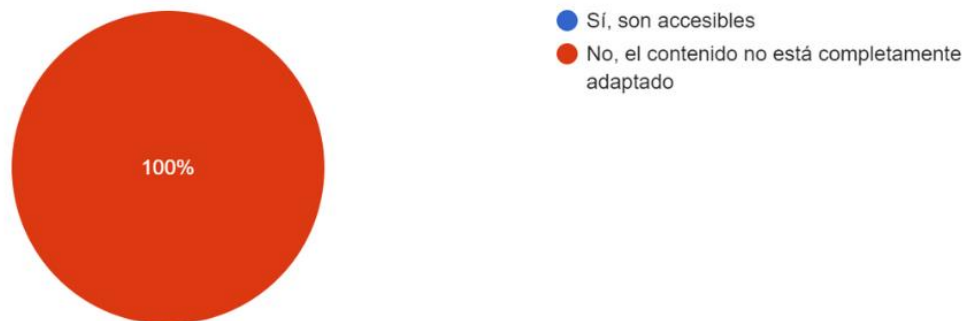
A fi de conèixer la perspectiva real i actual sobre l'accessibilitat als museus, i l'adaptació dels seus continguts, es va realitzar una enquesta⁷ a deu persones amb alguna discapacitat visual.

En analitzar les dades, es troba que nou dels deu enquestats tenen interès per l'art, de manera que serien potencials assistents a l'exposició. No obstant això, només sis persones són consumidores habituals d'art als museus o espais d'art, i cinc han visitat una o més vegades una exposició immersiva.

Tal com evidencien les respostes, el total dels enquestats consideren que els museus i les exposicions d'art immersives no són prou accessibles, i que troben a faltar una adaptació en diversos aspectes, com són l'accés als continguts o l'accessibilitat de l'edifici -amb guies podotàctils.

⁷ Per consultar el contingut i resultats de les enquestes, vegeu l'Annex 2.

En conseqüència a les mancances que enumeren els enquestats, també suggereixen altres tècniques -o continguts-, per l'exposició *Les yeux de Monet*, les quals consisteixen en representacions tàctils del quadre i descripcions en braille, i pel que fa a l'experiència immersiva, alguns dels enquestats demanen una experiència sensorial que inclogui olors, sensacions i àudio.



Gràfic 1. Pregunta sobre l'accessibilitat de les exposicions d'art immersives.
Font: Elaboració pròpia.

5.1.2. Observació sobre l'accessibilitat a museus

Per tal d'identificar els punts forts i febles de les exposicions immersives actuals, i de l'adaptació de continguts a museus definits com accessibles, s'ha realitzat una observació prèvia d'alguns museus i espais d'art. S'ha fet una selecció de quatre museus de Barcelona, i un de Madrid, caracteritzats per, o bé, la seva qualitat d'accessible, o el seu caràcter immersiu.

5.1.2.1. Museo Tiflológico de la ONCE

Pel que fa al Museo Tiflológico⁸ de la ONCE de Madrid, adherit al Grupo Social ONCE, aquest és un dels museus més accessibles pel públic amb discapacitat visual -i per persones amb mobilitat reduïda-, ja que ha estat dissenyat específicament per complir i satisfer les necessitats dels seus visitants.

Quant als seus continguts, les tècniques d'adaptació que utilitzen són les més tradicionals, però també les més efectives. En el Museo Tiflológico, els assistents, tant amb discapacitat visual com sense discapacitat, tenen a la seva disposició reproduccions en relleu, i amb molt detall, de monuments nacionals i internacionals, amb la seva explicació en àudio, en macro-caràcters, i en sistema braille. També, cal destacar que les maquetes tàctils tenen diferents il·luminacions amb colors que s'adapten al grau de visibilitat de l'espectador. A més, aquest museu també se centra en la promoció d'artistes cecs o amb baixa visió, les obres dels quals s'exposen als seus espais temporals.

Tot i ser el museu més accessible dels observats, sí té una carència: la innovació. Es troba que és un espai molt limitat i poc actualitzat en termes de tecnologia, i definitivament podria millorar els seus continguts, o afegir-ne de més atractius pel públic objectiu.

No obstant això, tal com anuncia la Mònica Molina en l'entrevista realitzada per aquest projecte:

[...] perquè moltes vegades ens trobem això, que la innovació està sempre directament relacionada amb la tecnologia, i la tecnologia en molts casos és molt discapacitant. Llavors, primer hem de defugir que la innovació només és tecnologia. Podem innovar

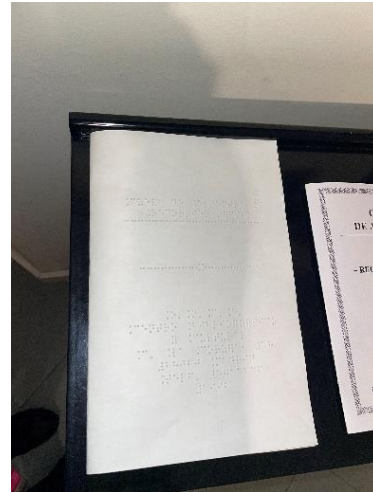
⁸ Per més informació i accés a la visita virtual, consulteu el web <https://museo.once.es/>

de moltes maneres, no necessitem efectivament tecnologia. (comunicació personal, 2024, 00:01:42 a 00:01:54)

A més, el Museo Tiflológico de la ONCE és un gran exemple per diferenciar l'accessibilitat de la inclusió. Es tracta d'un museu accessible per persones amb alguna discapacitat visual, però no és inclusiu, ja que les persones que no estiguin en aquest cas no poden accedir al contingut de la mateixa manera. (M. Molina Hoyo, comunicació personal, 2024, 00:00:29 a 00:01:14)



Imatge 1. Reproducció tàctil de la Puerta de Alcalá de Madrid.
Font: Elaboració pròpia.



Imatge 2. Transcripció en Braille del recorregut de las Cuevas de Altamira.
Font: Elaboració pròpia.

5.1.2.2. Casa Amatller – Sorolla, *Una Nueva Dimensión*

La Casa Museu Amatller⁹ és un edifici modernista dissenyat per l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch, situat en ple centre de Passeig de Gràcia, i contigu a la Casa Batlló. Pel que fa a l'edifici, aquest sí que disposa d'ascensor per persones amb mobilitat reduïda, però degut a les característiques de l'espai, no és possible realitzar modificacions radicals.

Aquesta casa consta de diversos espais: l'interior de la casa -decorada amb mobiliari i elements de l'època-, i el Centre d'Art Amatller -on té lloc l'exposició immersiva.

L'exposició *Sorolla, una nueva dimensión*¹⁰ comença amb un recorregut per la trajectòria de l'autor valencià Joaquín Sorolla, i porta a la realitat alguns dels elements presents a les obres de l'autor. Tanmateix, la majoria dels continguts exposats no són tàctils, i tampoc es mostra obertament l'existència de cap dispositiu d'audioguia ni l'opció d'una visita guiada.

A continuació, es troba una sala dedicada als colors que utilitzava el pintor. En el mateix espai, hi ha unes taules on els més petits -i no tan petits-, poden pintar a mà alguns dels personatges presents a les obres de Sorolla, i escanejar el dibuix perquè aquest aparegui a les pantalles.

Per finalitzar el recorregut, arribem a la sala immersiva i a la sala de realitat virtual. La primera sala consisteix en la reproducció en bucle de cinc blocs de diferents obres o fotografies de l'autor, amb sons i música ambiental, i amb una durada de 21 minuts. Després, a elecció del visitant, es pot accedir a una sala en la qual s'exposen versions virtuals de les obres de Sorolla fetes per altres artistes actuals, i també es pot visualitzar i escoltar un breu curtmetratge que t'endinsa en el món de Sorolla, amb diversos dels seus quadres junts en un recorregut amb ulleres de realitat virtual.

⁹ Per més informació sobre el museu, accediu al web <https://amatller.org/ca/>

¹⁰ En cas de voler conèixer més, visiteu la pàgina web <https://sorollaexpobarcelona.com/ca/>



Imatge 3. Reproducció tàctil de la vestimenta dels quadres de Sorolla.
Font: Elaboració pròpia.



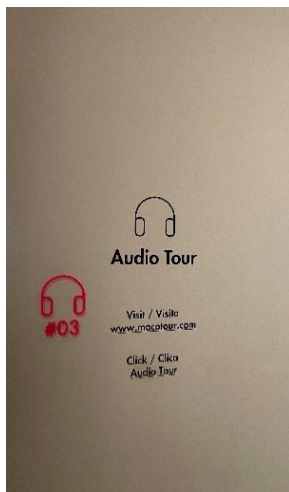
Imatge 4. Explicació vertical de l'estil artístic de Sorolla.
Font: Elaboració pròpia.

Per tant, de l'exposició *Sorolla, una nueva dimensión* destaca la seva interactivitat i pluralitat de continguts, molt innovadors i atractius per un públic general, però amb gairebé cap adaptació adient al públic amb necessitats visuals.

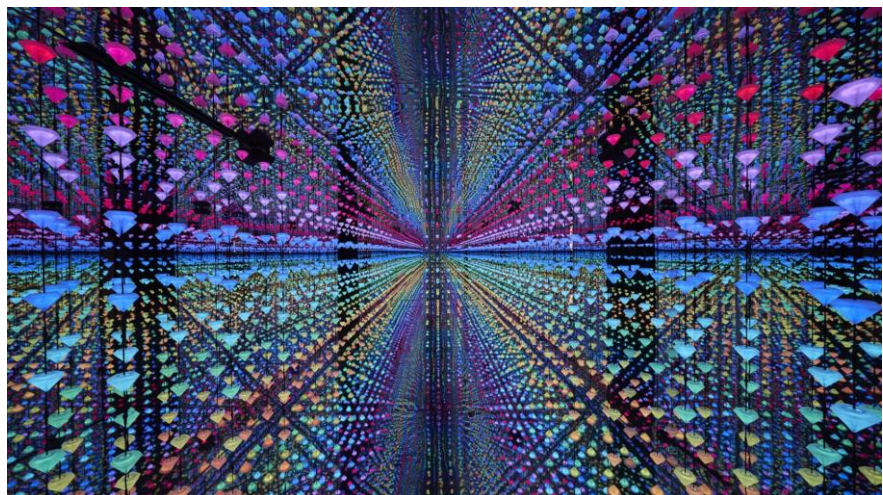
5.1.2.3. Moco Museum Barcelona - *Digital Immersive Art*

El Museu Moco¹¹ de Barcelona -originari d'Amsterdam-, està ubicat a la Ciutat Vella, i és un museu independent d'art modern i contemporani -el mot "Moco" derivat de la unió entre aquests-, que exposa obres d'artistes reconeguts mundialment, com són Banksy o KAWS, i també d'artistes emergents.

Per una banda, quant a l'accessibilitat de l'edifici, aquest disposa d'ascensor i rampes per facilitar l'accés a persones amb cadira de rodes i mobilitat reduïda. D'altra banda, en l'adaptació per persones amb alguna discapacitat visual, la única opció que ofereix el museu és llogar una audioguia, o una visita guiada.



Imatge 5. Audio Tour del Moco Museum.
Font: Elaboració pròpia.



Imatge 6. Sala immersiva de *Digital Immersive Art*.
Font: Moco Museum Barcelona.

¹¹ Per més informació, accediu a <https://mocomuseum.com/ca-es/exposicions/barcelona>

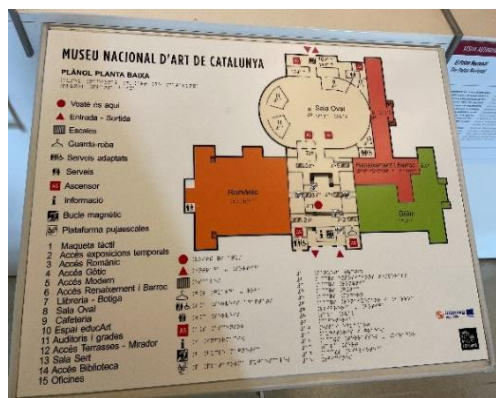
Una de les exposicions més atractives pel públic general és el *Digital Immersive Art* per l'artista digital contemporani Six N. Five. Aquesta exposició consisteix en una sala immersiva rectangular amb miralls a cadascuna de les cares, i amb uns llums en forma de diamant penjats del sostre que canvien progressivament de color, i s'emmirallen i creen la il·lusió d'un espai infinit. No obstant això, es tracta d'una experiència estrictament visual.

Així doncs, com a punt negatiu, el Moco Museum de Barcelona no disposa de cap material tàctil, ni senyalitzacions en relleu o informació en braille que incloguin o fomentin la comprensió de l'art pel públic amb discapacitat visual.

5.1.2.4. Museu Nacional d'Art de Catalunya

El MNAC¹² -abreviació de Museu Nacional d'Art de Catalunya-, se situa al Palau Nacional de Montjuïc de Barcelona, un dels edificis més icònics de la ciutat comtal. La col·lecció artística del Museu Nacional d'Art de Catalunya fa un recull d'obres des de l'art romànic fins peces més contemporànies, i d'artistes reconeguts mundialment com Velázquez, Rubens, Dalí o Miró.

Per tal d'assistir en l'orientació dels visitants, al vestíbul del museu hi ha una maqueta tàctil del Palau Nacional i un plànol tàctil de la planta baixa. Ambdues informacions es troben escrites en macro-caràcters en relleu i en la seva traducció en braille. Respecte al contingut accessible que ofereix a les seves col·leccions, l'assistent pot trobar taules tàctils amb audiodescripció d'una curta selecció d'obres. En altres paraules, no tot el contingut exposat al museu conté una versió accessible.



Imatge 7. Plànol d'orientació tàctil de la planta baixa del MNAC.

Font: Elaboració pròpia.



Imatge 8. Placa tactovisual de la maqueta tàctil del Palau Nacional.

Font: Elaboració pròpia.

D'aquesta manera, independentment de les tècniques d'adaptació que utilitzen, és necessari destacar el compromís social del museu. El MNAC participa en el programa Artis, un projecte de cooperació entre França i Catalunya amb el propòsit de fer front als reptes d'inclusió, i per tant, a favor de la millora de l'accessibilitat en espais culturals. També, col·labora amb altres entitats externes per l'oferta d'activitats inclusives, com són el Programa Apropa Cultura o el projecte INARTdis.

5.1.2.5. Museu d'Art Contemporani de Barcelona

Quant a l'accessibilitat del Museu d'Art Contemporani de Barcelona¹³ -col·loquialment conegut com a MACBA-, aquest disposa d'un programa d'accessibilitat molt complet per adaptar els recursos a les diverses necessitats del públic amb discapacitat.

¹² En cas de voler consultar més informació sobre les exposicions o espais, vegeu la pàgina web <https://www.museunacional.cat/ca>

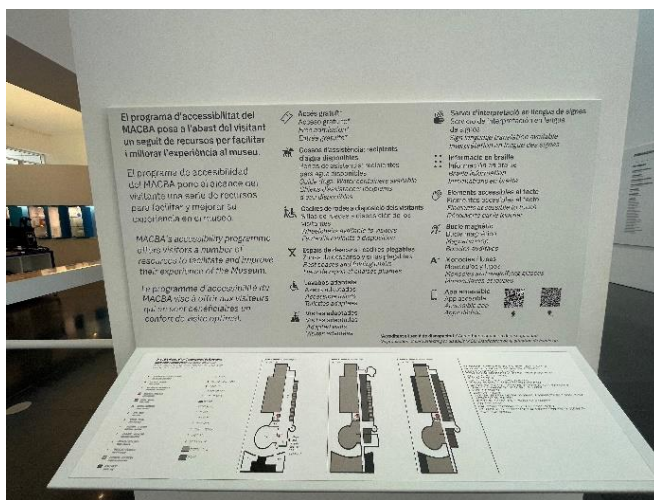
¹³ Per més informació sobre el museu, visiteu el web <https://www.macba.cat/ca>

Només entrar al museu, es troba presentada tota la informació corresponent a l'accessibilitat de l'edifici, i del seu contingut per persones amb alguna discapacitat auditiva, visual, física o intel·lectual.

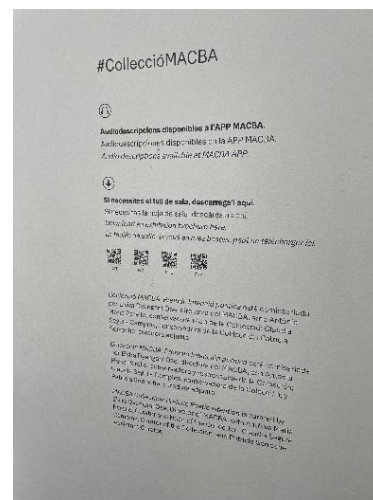
Pel que fa a l'adaptació visual, per una banda, quant a l'explicació de l'espai, el museu disposa d'un plànol en relleu amb macro-caràcters i informació en braille. Per altra banda, el MACBA permet l'accés a gossos d'assistència, i proveeix una aplicació accessible, textos en braille, audiodescripcions i elements accessibles al tacte per aquell qui els sol·licita.

També, tal com mostren en el seu web, disposen de tallers i activitats educatives amb motius d'accessibilitat per diferents col·lectius, però més encarats a l'educació especial o rehabilitació.

Tanmateix, tots els continguts de les exposicions del museu no corresponen a l'excel·lent programa precedent. En les explicacions de cadascuna de les peces artístiques, es troba a faltar alguna transcripció en braille, o algun codi d'accés a l'audiodescripció, sense la necessitat de descarregar l'aplicació.



Imatge 9. Plànol tactovisual del MACBA.
Font: Elaboració pròpia.



Imatge 10. Accés a les audiodescripcions del MACBA.
Font: Elaboració pròpia.

5.2. IDEA

Gràcies als avenços tecnològics de les últimes dècades, les exposicions d'art immersives estan en el seu màxim esplendor. Cada vegada, les experiències visuals amb realitat virtual són més enriquidores i envoltants. No obstant això, tal com s'ha pogut observar en la investigació, la seva raó i més gran fortalesa es converteix en mancança quan no tothom la pot gaudir de la mateixa forma. Per aquest motiu, s'ha decidit crear una exposició immersiva i multisensorial adaptada específicament per les persones amb alguna discapacitat visual -en tots els seus graus.

5.2.1. Elecció del tema

L'autor que s'ha triat per protagonitzar l'exposició és Claude Monet¹⁴, el pare i figura clau de l'impressionisme, conegut per haver estat un innovador en el seu temps amb l'estudi del color i de la llum.

Claude Oscar Monet és nascut a París el 14 de novembre de 1840. Amb cinc anys d'edat, la seva família es trasllada a Le Havre, a Normandia, on descobreix la seva passió i talent per

¹⁴ Per més informació sobre la biografia de Claude Monet, llegiu l'article *Claude Monet, el pintor que creó un estil inimitable* de la revista *Historia National Geographic*.



Imatge 11. Claude Monet fotografiat a Giverny.

Font: Revista Architectural Digest México y Latinoamérica.

l'art. En un principi, les obres de Monet es caracteritzaven per ser paisatges en diferents condicions de llum i clima, i en diferents localitzacions com són París, Argenteuil, Londres, Venècia, i finalment, el seu jardí de Giverny.

El 1908, l'artista va començar a mostrar els primers símptomes de cataractes, i el 1912 aquests es trobaven en el seu punt més àlgid. Mentre les cataractes afectaven la seva visió, les seves obres mostraven unes tonalitats vermelloses i groguenques, amb els detalls molt difuminats. Així doncs, el 1923 es va sotmetre a dues intervencions amb les quals va recuperar la vista. Finalment, va morir el 5 de desembre de 1926, als 86 anys, a Giverny, el seu refugi i font d'inspiració.

La carrera artística de Monet va ocupar gairebé 70 anys de la seva vida, i en aquest temps, va crear més de 2.500 obres, entre elles les seves primeres caricatures, esbossos, i els seus quadres més destacats. (Sadurní, 2023)

Principalment, el factor que més ha influït en la tria de l'artista és la relació que té Monet amb el públic objectiu. L'autor és admirat per tothom qui coneix la seva creació, però la gran majoria de persones ignoren que Monet ha patit de cataractes, i que la seva condició visual va marcar profundament el seu estil. D'aquesta manera, serà molt més fàcil pels visitants poder empatitzar amb l'autor, i sentir-se representats per ell.

5.2.2. Títol i descripció de l'exposició

Pel que fa al títol del projecte, l'exposició s'anomena *Les yeux de Monet* –“els ulls de Monet” en català-, fent referència als seus orígens i a la seva condició ocular, que és el motiu principal d'aquesta exposició.

Les yeux de Monet és una exposició immersiva i accessible en la qual l'espectador podrà submergir-se en l'essència de les obres de Claude Monet mitjançant l'estímul del tacte, la oïda i l'olfacte. Des de la lleugera i suau remor de l'aigua de l'estany de Giverny fins al dolç i floral aroma de les roselles, i des de la gelabror d'un paisatge d'hivern francès fins a la humitat dels canals de Venècia amb la caiguda del sol.

Respecte a l'accessibilitat de l'exposició, es faran servir les tècniques imprescindibles per la comprensió dels continguts per persones amb alguna discapacitat visual. A partir de les respostes obtingudes a les enquestes¹⁵, aquestes seran: reproduccions i senyalització tàctils, descripcions amb macro-caràcters, sistema braille i audiodescripcions, balises, i finalment, experiències sensorials amb l'ús dels altres sentits.

D'aquesta manera, l'exposició consistirà en el següent recorregut:

El recorregut començarà amb un seguit de sales dedicades a explicar la trajectòria i història biogràfica de Claude Monet. A continuació d'aquestes sales, hi haurà quatre parts dedicades a cadascun dels quadres que s'exposaran amb els següents elements: la imatge amb la fitxa tècnica corresponent, la descripció objectiva, un codi QR i NaviLens per accedir a l'audiodescripció, i al davant de l'obra, una representació en 3D i a gran escala de l'objecte principal del quadre -detallat més endavant. Pel que fa a la informació, tot el text serà en relleu i estarà escrit en català, castellà, anglès i francès, i a més, tindrà la transcripció en braille per cada llengua.

¹⁵ Per consultar els resultats de les enquestes, vegeu l'Annex 2.

Seguidament, es trobarà la sala immersiva. Aquesta es convertirà en una atmosfera pròpia que s'adaptarà a cadascuna de les obres exposades mitjançant el so, la temperatura, les olors i les sensacions. En entrar a la sala, cadascun dels espectadors tindrà un seient amb un petit faristol al davant, aquest amb una inclinació adequada per poder facilitar la lectura dels assistents. En aquesta base, es col·locarà un dossier que contindrà la informació necessària per seguir l'explicació. El dossier estarà format per dos tipus de contingut per obra: una litofania -en altres paraules, una reproducció en relleu-, i la transcripció en braille.

Així doncs, aquesta exposició serà guiada mitjançant una veu que conduirà al participant per cadascun dels escenaris, i a la qual accediran a través d'uns auriculars connectats al faristol, on triaran la llengua de l'àudio -també en català, castellà, anglès i francès. Aquesta audiodescripció serà la mateixa per tothom, i estarà constituïda per un explicació breu per situar al participant i, per cada obra, una narració en format conte que submergirà l'assistent en la història.

Està previst que la guia de cadascuna de les obres tingui una durada màxima de 5 minuts, exceptuant la última obra, *Le point japonais*, que mostrarà l'obra més coneguda i definida de la sèrie, i una de les darreres, corresponent a la seva última etapa de vida, per així exemplificar l'evolució de la seva tècnica.

En sortir de l'experiència immersiva, els participants tindran l'oportunitat de realitzar algunes activitats amb el propòsit de fomentar la creació d'art i, de sensibilitzar el públic sense deficiència visual cap a les persones amb la vista més afectada. Com a darrera activitat oferta, es planificaran un seguit de xerrades mensuals amb finalitats educatives i inclusives.

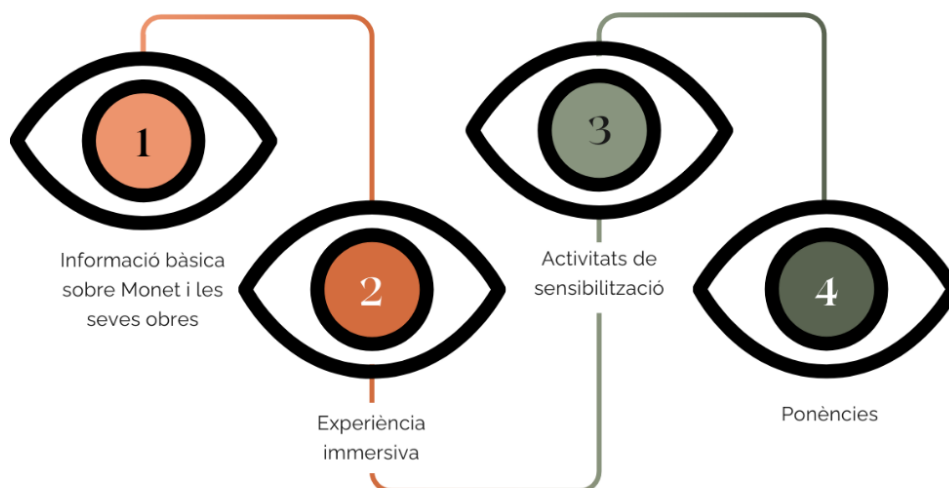


Figura 1. Recorregut de *Les yeux de Monet*.
Font: Elaboració pròpia.

5.2.3. Públics

El públic objectiu de *Les yeux de Monet* és molt concret. Per una banda, es tracta de persones amb alguna discapacitat visual, especialment aquelles que tenen interès en la cultura i l'art. D'altra banda, s'afegeix a persones sense cap discapacitat visual que estiguin disposades a viure aquesta experiència i posar-se en el lloc de les persones amb ceguesa o deficiència visual.

En qualsevol dels dos casos, aquest públic no entén d'edat, gènere o nacionalitat, ja que el principal propòsit d'aquesta exposició és la inclusió.

- Buyer persona

A partir de la definició dels públics, i dels resultats de les enquestes, s'ha creat dos perfils¹⁶ de potencials visitants que formen part del *target* de l'exposició.

Per una banda, la Carme Prat Andreu, una dona de 61 anys, i sense cap discapacitat visual.

Per altra banda, en Carles Gonzalez Ruiz, un home de 54 anys, i amb ceguesa total des dels 33 anys.

5.3. PLANIFICACIÓ

5.3.1. Tria de l'espai

Després de l'avaluació de diversos espais arreu d'Espanya, i més concretament, de Catalunya, s'ha triat Barcelona com a l'emplaçament ideal per la realització d'aquesta exposició.

Actualment, Barcelona és una ciutat que promou obertament l'accessibilitat i la inclusió, i que compta amb infraestructures adaptades i transport públic accessible per persones amb necessitats especials. A més, la seva àmplia xarxa de transports afavoreix l'ampliació de l'audiència cap a una més internacional.

Una vegada s'ha determinat la ciutat on tindrà lloc l'exposició, cal trobar-ne l'espai. Així doncs, l'espai on es portarà a terme l'exposició és el Museu Nacional d'Art de Catalunya.



Imatge 12. El Palau Nacional de Montjuïc, on s'ubica el MNAC.

Font: Revista Time Out.

La decisió respecte la ubicació ha estat determinada per l'accessibilitat i compromís del museu, i les oportunitats que ofereix. A més, la seva proximitat amb la seu de la ONCE de Barcelona -a set minuts de distància en cotxe, i catorze a peu-, podria afavorir a la participació i visita del públic objectiu a l'exposició.

També, el Museu Nacional d'Art de Catalunya forma part de la Taula de Treball de Museus i Accessibilitat, i per tant, ha aplicat mesures d'accessibilitat universal i treballa contínuament en la seva evolució. (M. Molina Hoyo, comunicació personal, 2024, 00:04:27 a 00:06:29)

¹⁶ Vegeu els dos perfils de buyer persona desenvolupats a l'Annex 4.

5.3.2. Selecció de les obres d'art

Pel que fa al conjunt d'obres que s'exposaran, s'ha fet una tria de les obres més significatives i característiques de Monet. Els principals factors de selecció han estat la quantitat d'elements identificables dins del quadre -per tal de facilitar la comprensió-, i la data de creació -per mostrar l'evolució en la traça i estil del pintor.

Així doncs, les cinc obres¹⁷ que s'exposaran -i els elements que es representarien en les dues primeres part de l'exposició-, són les següents:

- *La pie* (1869)
 - Temperatura: fred de paisatge nevat.
 - Sons: cant de la garsa, petjades a la neu.
 - Olors: olor a neu, olor a fum de xemeneia.
 - Representació en 3D: una garsa.
- *La femme à l'ombrelle* (1871)
 - Temperatura: calor amb brisa d'estiu.
 - Sons: brisa o vent, nen rient i cridant.
 - Olors: olor a perfum de dona i de nen, olor d'herba i terra humit.
 - Representació en 3D: reproducció de la vestimenta de la dona i el fill.
- *Coquelicots* (1873)
 - Temperatura: calor.
 - Sons: conversa a la llunyania d'un nen amb una dona, cant d'ocells.
 - Olors: olor a roselles i a terra moll.
 - Representació en 3D: un camp de roselles.
- *Le point japonais et le bassin aux nymphéas* (1899) i *Le point japonais* (1920-1922)
 - Temperatura: fred lleugera amb humitat.
 - Sons: rauc de granotes, cruix de la fusta del pont, rumor de l'aigua i caiguda de gotes a l'estany, cant de grills.
 - Olors: olor a plantes, flors i humitat.
 - Representació en 3D: reproducció del pont.

5.4. ORGANITZACIÓ

5.4.1. Programació

Pel que fa a la programació de l'exposició, la inauguració tindrà lloc el dia 10 d'octubre del 2024 -el Dia Mundial de la Visió-, i finalitzarà el dia 12 de gener del 2025.

Els horaris d'obertura de l'exposició correspondran als horaris d'hivern del museu, és a dir: de dimarts a dissabte, de 10 a 18 h; diumenges i festius -exclòs el dia 1 de gener-, de 10 a 15 h. Els dilluns el museu romandrà tancat, excepte pels dies festius.

L'accés a l'exposició serà cada mitja hora, i amb un aforament màxim d'entre vint i vint-i-cinc persones per cada franja horària. No obstant això, a les sales dedicades a les activitats de sensibilització no hi haurà límit de persones.

- **Activitats de sensibilització**

- En les sabates de Monet

Activitat interactiva en què els participants podran crear el seu propi art amb diferents eines, materials, tècniques i elements tàctils.

¹⁷ Vegeu la imatge i fitxa tècnica corresponent de cadascuna de les obres a l'Annex 5.

Per tal d'amplificar l'experiència i empatitzar amb l'autor i els altres assistents, els participants tindran a la seva disposició ulleres de realitat virtual que simularan diverses deficiències visuals, com són les cataractes.

- En el jardí de Monet

Taller guiat de botànica en què els visitants tindran al seu abast diversos tipus de plantes i flors per plantar a casa i crear el seu propi jardí de Giverny.



Imatge 13. Representació creada amb IA de l'activitat "En les sabates de Monet".

Font: Generador d'imatges amb IA de Canva, a partir de "actividad de pintura de estilo impresionista con gafas de realidad virtual en un espacio interior con luz artificial".



Imatge 14. Representació creada amb IA de l'activitat "En el jardí de Monet".

Font: Generador d'imatges amb IA de Canva, a partir de "actividad de jardinería para personas con discapacidad visual en un espacio interior con luz artificial".

- Ponències

Tal com s'ha exposat anteriorment, l'exposició temporal tindrà una durada aproximada de tres mesos. D'aquesta manera, com a activitat complementària, es proposarà una xerrada mensual amb la intenció d'educar i conscienciar el públic sobre diversos temes.

En primer lloc, per tal de donar a conèixer més informació sobre l'artista, es comptarà amb especialistes en el seu art.

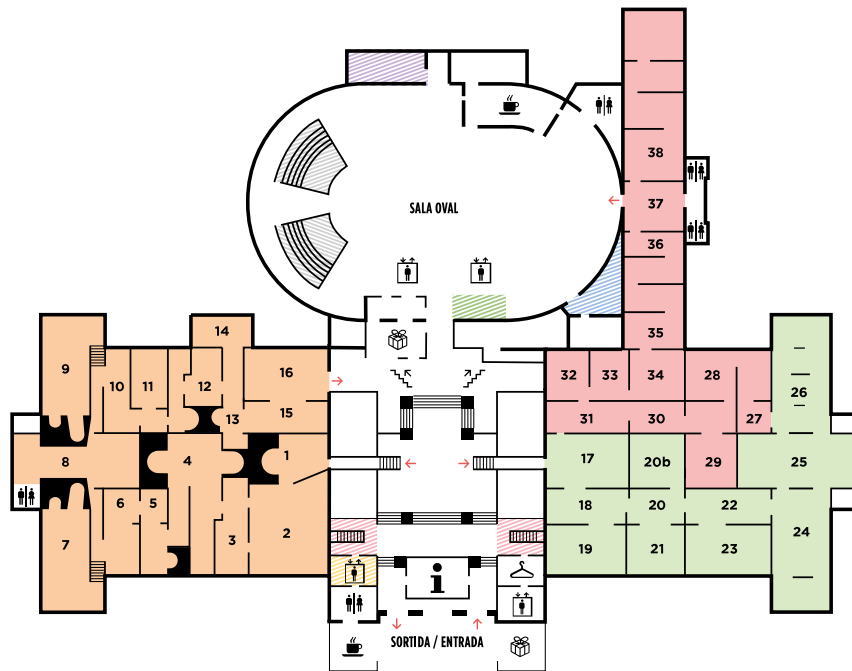
En segon i tercer lloc, amb l'objectiu de donar veu a persones amb alguna discapacitat visual, els dos següents mesos comptaran amb persones del col·lectiu per mostrar la seva perspectiva sobre la discapacitat visual i sobre l'accessibilitat.

- **Mes 1 - Octubre:** Ponència d'una persona experta en Claude Monet.
- **Mes 2 - Novembre:** Conversa entre dues persones, una experta en accessibilitat i un artista cec.
- **Mes 3 - Desembre:** Xerrada per part de la Marta Bustos ([@stuntmanmarta](#)), conferenciant amb baixa visió.

5.4.2. Disposició de les sales

Degut al caràcter temporal de l'exposició, es farà ús d'una de les zones d'exposicions temporals del MNAC, més concretament, les sales pintades de verd, actualment dedicades a l'art medieval-gòtic.

Per tant, quant a la disposició, per tal d'abastir tots els continguts de l'exposició, seran necessàries onze sales, de la 17 fins a la 26.



Imatge 15. Plànol de la planta baixa del MNAC.
Font: Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Les primeres sales -de la 17 fins la 23-, seran les destinades a la introducció de l'artista, amb la seva història i trajectòria artística.

Pel que fa a l'espai immersiu -descriu a la introducció de l'exposició-, aquest tindrà lloc a la sala número 24, i dividirà el recorregut entre la part expositiva i les activitats, les quals es portaran a terme a les sales 25 i 26.



Imatge 16. Prototip de la sala immersiva.
Font: Elaboració pròpia.

Finalment, per cadascuna de les ponències es reservarà la Sala de la Cúpula, al primer pis, amb capacitat per un escenari, i per més de cent seients.



Imatge 17. Muntatge de la Sala de la Cúpula en una conferència.
Font: Camera Italiana Barcelona.

5.4.3. Comunicació de l'exposició

Quant a la promoció de l'exposició, aquesta es donaria a conèixer ambdós pels canals d'informació del MNAC -plataformes digitals i en físic al museu mitjançant el seu servei de *branding*-, i per canals exclusius de l'exposició.

Així doncs, per la difusió privada de *Les yeux de Monet*, es faria ús de diversos canals classificats com segueix: publicitat auditiva, publicitat digital accessible i publicitat tàtil.

- **Publicitat auditiva**

Respecte a la publicitat auditiva, es portarien a terme anuncis de ràdio en format falca, i també entrevistes patrocinades, en una conversa informal i dinàmica entre el locutor i l'entrevistat.

Les emissores de ràdio espanyoles on es podrien transmetre aquests anuncis són la Cadena SER, Onda Cero, la COPE i RNE -més concretament Radio 3 pel seu enfocament cultural.

Pel que fa a les emissores catalanes més convenientes, aquestes serien iCat, RAC1, Ràdio 4 -el canal en català de la Radio Nacional de España (RNE)-, i quant al grup Flaix, Flaix FM i Ràdio Flaixbac.

- **Publicitat digital accessible**

○ **Xarxes socials**

Pel que fa a les xarxes socials¹⁸, es crearia un perfil a les plataformes més accessibles i amb més abast, les quals són Instagram, Facebook, Twitter -ara anomenat X-, i TikTok.

Així doncs, a cadascuna d'aquestes s'inclourien publicacions visuals amb audiodescripcions i text alternatiu -descripcions de les imatges afegides a l'apartat d'accessibilitat-, i descripcions de text compatibles amb lectors de pantalla. El contingut es publicaria de forma periòdica, previ a la inauguració i durant l'exposició, amb l'objectiu d'informar i generar interès per

¹⁸ Per visualitzar els *mockups* de les publicacions a cadascuna de les xarxes, consulteu l'Annex 6.1.

atraure visitants. La promoció de l'exposició seria majoritàriament de forma orgànica, però en el cas de Facebook i Instagram, també es publicaria en format anunci.



Imatge 18. *Mockup* del perfil d'Instagram.
Font: Elaboració pròpia.



Imatge 19. *Mockup* d'una publicitat a Facebook.
Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa a les accions que es durien a terme a les xarxes socials, es cooperaria amb organitzacions i associacions de l'àmbit espanyol i català per persones amb alguna discapacitat visual, com són els perfils de la Fundació ONCE ([@fundaciononce](#) a Instagram), la Asociación DOCE ([@asociaciondoce](#) a Twitter) i l'Associació Discapacitat Visual Catalunya B1+B2+B3 ([@B1B2B3](#) a Twitter). També, es farien col·laboracions amb influencers que promouen l'accessibilitat, com la Marta Bustos ([@stuntmanmarta](#), amb 280 mil seguidors a Instagram) o la Lucia i en Romeo ([@lucialovesromeo](#), amb 187 mil seguidors a Instagram).

Per una banda, la Marta Bustos¹⁹ és una noia catalana de 29 anys que el 2020 va patir un accident amb sosa càustica mentre feia sabó a la seva residència de Seattle, on vivia amb la seva parella. A partir d'aquell moment, i després de diverses operacions, la Marta no ha aconseguit recuperar plenament la seva vista, i per tant, ha hagut d'adaptar completament la seva vida, comprnent així les adversitats a les quals s'enfronta una persona amb discapacitat visual.

D'altre banda, la Lucia i en Romeo són una mare i un fill de 6 anys, aquest últim amb ceguesa total des dels dos mesos de vida. En els seus perfils d'Instagram, TikTok i YouTube, els dos comparteixen el seu dia a dia, i principalment, com lluiten contra les barreres de l'accessibilitat i la inclusió.

Per tal que aquests generin contingut sobre l'exposició a les seves plataformes, s'enviaria una caixa que contingüés un petit tast de l'experiència immersiva de *Les yeux de Monet*. Aquest paquet consistiria en una litofania en relleu d'una de les obres exposades amb la seva respectiva explicació en braille, un codi QR al darrere per accedir a l'audiodescripció, i finalment, una espelma amb l'olor principal del quadre. Es crearien caixes de cadascun dels quadres, i es triaria a qui van dedicades segons el seu contingut.

¹⁹ Per conèixer la seva història, vegeu el vídeo *¿Cómo me quedé ciega?* de Marta Bustos a Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=Z9WMMh7y8-OY>

○ **Pàgina web**

Quant a la pàgina web, la principal característica d'aquesta seria la seva accessibilitat. Per tal de fer-la accessible, aquesta contindria descripcions de les imatges en format text i àudio, l'opció a canvi del contrast de color -paleta d'alt contrast, en aquest cas-, i de canvi de font i mida de lletra, entre d'altres.



Imatge 20. Landing page del web a l'ordinador.
Font: Elaboració pròpia.



Imatge 21. Landing page del web al mòbil.
Font: Elaboració pròpia.

- **Publicitat tàctil**

En aquest cas, es tractaria de publicitat tactovisual²⁰, i consistiria en cartells i flyers amb relleu. Aquests anuncis es difondrien per la ciutat de Barcelona en llocs estratègics com són museus, biblioteques, teatres i altres espais culturals, a la seu d'associacions per persones amb discapacitat, espais públics i comercials, i per últim, al transport públic de la xarxa metropolitana.



Imatge 22. Mockup del cartell a una paret urbana.
Font: Elaboració pròpia.



Imatge 23. Mupi del cartell a un carrer de Barcelona.
Font: Elaboració pròpia.

²⁰ Per visualitzar el cartell amb més detall, i en altres suports publicitaris, vegeu l'Annex 6.2.

6. CONCLUSIONS

Tal com s'ha exposat al llarg del treball, hi ha una necessitat notable en l'accessibilitat a la cultura, i més especialment, en l'art. A partir de la investigació que s'ha dut a terme, només s'ha pogut demostrar aquesta mancança. És cert que es treballa contínuament en el compliment de l'accessibilitat universal, però, tot i això, hi ha una important falta de consciència per part de la població.

En conseqüència, s'ha creat *Les yeux de Monet*, per tal d'aportar un petit òbol i contribuir en la causa. Tanmateix, cal destacar que aquesta exposició ha estat dissenyada per ser accessible per les persones amb alguna discapacitat visual, i per tant, pot ser poc útil per persones amb altres tipus de discapacitat. Per tant, no seria un gran exemple de promoció per la inclusió total, però sí per l'accessibilitat.

També, a partir dels resultats de les enquestes a persones amb alguna discapacitat visual, i de la resposta obtinguda a les entrevistes, es considera que aquesta exposició sí incentiva el seu interès per l'art.

Pel que fa als requisits, en primer lloc, es volia garantir que un 90% dels continguts fossin accessibles per compensar les carències visuals. En *Les yeux de Monet*, tots els elements visuals es traduiran en altres formats, i amb ajuda de la revisió bibliogràfica, les enquestes, i l'observació, s'ha pogut determinar quins són vertaderament imprescindibles per la població amb alguna discapacitat visual. Per una banda, els textos tindran la seva versió en macrocaràcters, en sistema braille i en audiodescripció. D'altra banda, respecte a les imatges, aquestes sí s'exposaran, però comptaran amb la seva corresponent explicació en àudio, i representacions tàctils d'alguns dels elements del quadre. D'aquesta manera, els continguts sí que són accessibles.

En resposta a l'objectiu de fomentar la comprensió i l'empatia cap a les persones amb alguna discapacitat visual, aquest queda reflectit en el disseny de les activitats -amb l'opció a fer l'activitat "En les sabates de Monet" amb ulleres de realitat virtual-, i les ponències d'algun expert en accessibilitat, un artista cec i la conferenciant Marta Bustos.

Per últim, es pretenia conèixer la perspectiva d'un mínim de cinc persones amb alguna discapacitat visual respecte la seva experiència amb l'art, i s'ha pogut obtenir resposta de deu persones. Malgrat que s'ha superat l'objectiu, sí és cert que s'esperava una major participació. Com a proposta de millora, en cas de tornar a dur a terme aquesta investigació, es contactaria amb més associacions, i es farien visites de forma presencial.

En definitiva, la realització d'aquest treball ha estat una experiència veritablement enriquidora. He après, he empatitzat i, a més, he pogut fer dues de les coses que més m'agrada: visitar museus i crear. En aquest cas, no només s'ha experimentat amb l'art de forma recreativa, sinó que també amb un punt de vista crític.

Arran de les opinions que ha obtingut aquest projecte durant la seva elaboració, de persones del col·lectiu o d'experts en l'art i l'accessibilitat, es planteja continuar amb l'organització de l'exposició en un futur pròxim, això sí, com aconsellava la Mònica Molina, ampliant el zoom per així poder garantir que algun dia l'art i la cultura siguin universals i accessibles, i que les provisions que estem fent en el museu per uns col·lectius de persones amb algun tipus de discapacitat, siguin transversals per altres col·lectius també en altres necessitats. (comunicació personal, 2024, 00:08:55 a 00:09:35)

Així doncs, *Les yeux de Monet* no acaba amb un punt final, sinó amb punts suspensius...

REFERÈNCIES

- AENOR. (s.d.). *Certificación de Accesibilidad Universal UNE 170001 | AENOR*. Recuperat 4 març 2024, de <https://www.aenor.com/certificacion/igualdad-diversidad/accesibilidad-universal>
- Cebrián, M. D., Martín, S., Vega Higuera, M., & Yuste, A. (2021). LA VISITA AL MUSEO. Qué ofrecemos y cómo durante la visita. En E. López Gil, *Accesibilidad en Museos. Manual de buenas prácticas para profesionales e instituciones*. (p. 26-71). Asociación de Museólogos y Museógrafos de Andalucía (AMMA).
- Córdoba, M. (2021). *Relaciones públicas y organización de eventos de marketing*. Ediciones Paraninfo, S.A.
- Dowson, R., & Bassett, D. (2015). *Event Planning and Management: A Practical Handbook for PR and Events Professionals*. Kogan Page Publishers.
- Espanya. Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social. (BOE [en línia], núm. 289, de 03/12/2013, pàg. 95635 a 95673). (s.d.) <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-12632>> [Consulta: 03 març 2024].
- Fernández Alles, M. T. (2012). El diseño universal: Concepto y certificación. *Boletín del Real Patronato sobre Discapacidad*, 75, 4-11.
- Getz, D. (2005). *Event Management and Event Tourism* (2nd ed.). Cognizant Communication Corporation.
- Giró Roman, P. (2024). *Entrevista a Pilar Giró* [Comunicació personal].
- Goldblatt, J. J. (2005). *Special Events: Event Leadership for a New World (The Wiley Event Management Series)* (Fourth Edition). John Wiley & Sons, Inc.
- Kilkenny, S. (2011). *The Complete Guide to Successful Event Planning*. Atlantic Publishing Company.
- Martínez, L. (2007). La observación y el diario de campo en la definición de un tema de investigación. *Revista perfiles libertadores*, 4(80), 73-80.

- Matassa, F. (2014). *Organizing exhibitions: A handbook for museums, libraries and archives*. Facet Publishing.
- McKenna-Cress, P., & Kamien, J. (2013). *Creating exhibitions: Collaboration in the planning, development and design of innovative experiences*. John Wiley & Sons.
- Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030. (2023). *II Plan Nacional de Accesibilidad Universal. España País Accesible*. Ministerio de Derechos Sociales, Consumo y Agenda 2030.
- Molina Hoyo, M. (2024). *Entrevista a Mònica Molina* [Comunicació personal].
- Museo Tiflológico de la ONCE. (s.d.). *Museo Tiflológico ONCE: Reproducciones de monumentos* [Page]. Recuperat 5 març 2024, de <https://museo.once.es/la-coleccion/sala-de-reproducciones-de-monumentos>
- Novillo Höpfner, J. (2011). Gestión de la accesibilidad universal. En Fundación ONCE & Fundación Arquitectura COAM, *Accesibilidad universal y diseño para todos* (p. 202-217). Fundación ONCE.
- ONCE. (s.d.-a). *Braille en español, alfabeto, números, y sistema*—Web ONCE. Recuperat 5 març 2024, de <https://www.once.es/servicios-sociales/braille>, <https://www.once.es/servicios-sociales/braille>
- ONCE. (s.d.-b). *Ceguera, personas ciegas y deficiencia visual*—Web de ONCE [Page]. Recuperat 9 febrer 2024, de <https://www.once.es/dejanos-ayudarte/la-discapacidad-visual/concepto-de-ceguera-y-deficiencia-visual>
- ONCE. (s.d.-c). *Conoce los datos anuales de nuestros afiliados*—Web ONCE [Page]. Recuperat 23 març 2024, de <https://www.once.es/dejanos-ayudarte/afiliacion/datos-de-afiliados-a-la-once>
- ONCE. (2003). *Accesibilidad para personas con ceguera y deficiencia visual* (1a ed). ONCE.
- Organización Mundial de la Salud. (2020). *Informe mundial sobre la visión*. Organización Mundial de la Salud. <https://iris.who.int/handle/10665/331423>

Sadurní, J. M. (2023, noviembre 14). Claude Monet, el pintor que creó un estilo inimitable.

Historia National Geographic. https://historia.nationalgeographic.com.es/a/claude-monet-pintor-que-creo-estilo-inimitable_17385

Shone, A., & Parry, B. (2010). *Successful event management: A practical handbook* (3. ed).

Cengage Learning.

Vilanova, J. C. (2012). Revisión bibliográfica del tema de estudio de un proyecto de

investigación. *Radiología*, 54(2), 108-114. <https://doi.org/10.1016/j.rx.2011.05.015>

World Health Organization. (2023, agosto 10). *Vision impairment and blindness*.

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>

